

Презумпція невинуватості

у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в Україні

Н. П. Сиза

кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

У статті піддаються науковому аналізу питання дії презумпції невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами в Україні. Визначаються особливості дії презумпції невинуватості у зв'язку з об'єктом перегляду у даній стадії, правовою природою та порядком встановлення нововиявлених обставин.

Ключові слова: презумпція невинуватості, перегляд судових рішень, нововиявлені обставини.

В статье проведен научный анализ вопросов, связанных с действием презумпции невиновности в стадии пересмотра судебных решений ввиду вновь открывшихся обстоятельств в Украине. Определены особенности действия презумпции невиновности в связи с объектом пересмотра в данной стадии, правовой природой и порядком установления вновь открывшихся обстоятельств.

Ключевые слова: презумпция невиновности, пересмотр судебных решений, вновь открывшиеся обстоятельства.

The article is devoted to research into effect of presumption of innocence at the stage of judgment review on the basis of

newly revealed circumstances in Ukraine. Peculiarities of the effect of presumption of innocence in relation to the object of review at this stage, legal nature and the procedure for establishment of newly revealed circumstances have been determined.

Keywords: *presumption of innocence, judgment review, newly revealed circumstances.*

Для утвердження і забезпечення основних прав і свобод людини при здійсненні правосуддя в кримінальних справах та досягнення справедливості судових рішень важливу роль відіграють принципи (засади) кримінального судочинства. Їх положення визначають зміст і побудову кримінального процесу та є вихідними початками для розуміння кримінально-процесуального права.

Презумпція невинуватості у взаємодії з іншими принципами, зокрема і у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, є важливою гарантією забезпечення справедливості кримінального процесу.

Проте аналіз кримінально-процесуального законодавства та судової практики перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі України свідчить про невідповідність окремих норм положенням презумпції невинуватості, що зумовлює у цій стадії прийняття рішень, які суперечать вказаному принципу.

Проблемні питання визначення правового змісту та реалізації презумпції невинуватості в кримінальному процесі ґрунтовно і багатоаспектно проаналізовані в роботах В. Г. Гончаренка, А. Б. Ісмаїлової, Ч. С. Касумова, В. В. Крижанівського, А. М. Ларіна, М. М. Михеєнка, В. Т. Нора, О. А. Осауленка, В. О. Попелюшка, М. С. Строговича, Г. Ю. Юдківської, Б. І. Яворського, С. С. Яценка

та ін. Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами у кримінальному процесі був предметом дослідження В. М. Беднарської, Н. Р. Бобечка, Н. П. Ведіщева, Н. А. Громова, В. Т. Маляренка, А. П. Рижакова, Г. П. Середи та ін.

Разом з тим, питання дії презумпції невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами потребують спеціального дослідження.

Мета цієї статті – з'ясувати, на основі аналізу наукових думок, норм кримінально-процесуального законодавства та судової практики, межі дії принципу презумпції невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами та визначити особливості дії презумпції невинуватості у зв'язку з об'єктом перегляду у даній стадії, правовою природою та порядком встановлення нововиявлених обставин.

Принцип презумпції невинуватості має тривалу історію становлення, розвитку і визнання в багатьох державах світу. Положення зазначеного принципу закріплені у відомих міжнародно-правових актах: Загальній декларації прав людини 1948 р. (п.1 ст. 11), Міжнародному пакті про громадянські і політичні права 1966 р. (п. 2 ст. 14), Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. (п. 2 ст. 6). Презумпція невинуватості, як фундаментальне положення у сфері забезпечення прав та свобод людини і громадянина, проголошена Конституцією України від 28 червня 1996 р.: «Особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду. Ніхто не зобов'язаний доводити свою невинуватість у вчиненні злочину. Обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, а також на припущеннях. Усі сумніви щодо доведеності вини особи тлумачать-

ся на її користь. У разі скасування вироку суду як неправосудного держава відшкодовує матеріальну і моральну шкоду, завдану безпідставним засудженням» (ст. 62).

У Кримінально-процесуальному кодексі України (далі – КПК України) також закріплене положення, що визначає презумпцію невинуватості: «Ніхто не може бути визнаний винним у вчиненні злочину, а також підданий кримінальному покаранню інакше як за вироком суду й відповідно до закону» (ч. 2 ст. 15).

Юридичний зміст принципу презумпції невинуватості у науці кримінального процесу визначається сукупністю правил, які сформульовані згідно з нормами Конституції України та КПК України [1, с. 230-231].

Його визначальна роль для сфери кримінально-процесуальної діяльності переконливо обґрунтована відомими науковцями.

Положення, що випливають з презумпції невинуватості, а саме: будь-який не усунутий сумнів у доказуванні тлумачиться виключно на користь обвинуваченого, не доведена законним порядком винуватість обвинуваченого є доведеною його невинуватістю, тягар доказування вини обвинуваченого лежить виключно на обвинувачеві, а обвинувачений зовсім не зобов'язаний доводити свою невинуватість, – дуже влучно і яскраво названі В. Г. Гончаренком «вищою мірою мудрими й високоморальними постулатами» [2, с. 12].

Як справедливо наголосив В. Т. Нор, «призначення презумпції невинуватості насамперед полягає в тому, щоб протистояти у кримінальному судочинстві обвинувальному ухилу, суб'єктивізму, тенденційності чи навіть свавіллю всьому, що перетворює кримінальне судочинство у рядя розправи над обвинуваченим, ототожнює обвинуваченого з винуватим, робить його фактично безправним» [3, с. 3].

Варто погодитись із оцінкою, що дана презумпції невинуватості В. О. Попелюш-

ком, оскільки її визначення «далеко не є абстрактними академічними поняттями, бо, виражаючи якийсь один чи декілька суттєвих аспектів цього принципу, регулює численні надзвичайно складні суспільні відносини, що складаються із дій і рішень державних органів та громадян, у сфері кримінального судочинства зокрема, і мають суто практичне значення в питаннях прав та свобод людини, її становища в кримінальному процесі, співвідношення і взаємодії при провадженні кримінальних справ публічних та особистих інтересів» [4, с. 79].

Думку про виняткову значимість презумпції невинуватості поділяє також і Л. Б. Ісмаїлова, зазначаючи, що «наріжним каменем кримінального судочинства виступає презумпція невинуватості, яка має ранг конституційного принципу, котрий є суттєвою гарантією, що захищає особу від сваволі, діє повною мірою і у повному обсязі на всіх без винятку стадіях кримінального процесу, спрямована проти хибної практики обґрунтування обвинувачення недостатніми доказами» [5, с. 117].

Погоджуючись із висловлюваннями відомих науковців щодо значення презумпції невинуватості у кримінальному процесі, слід підсумувати, що зазначений принцип є сукупністю важливих нормативно закріплених положень, що визначають його зміст, і у взаємодії з іншими принципами він виступає суттєвою гарантією забезпечення справедливого правосуддя у кримінальних справах.

Разом з тим, на окрему увагу заслуговує розгляд питання про межі дії презумпції невинуватості при провадженні по кримінальній справі і, зокрема, у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами.

А. Лобойко вважає, що презумпція невинуватості належить до числа спростовних правових презумпцій, дія якої припиняється після постановлення судом обвинувального вироку (але може бути віднов-

лена в стадіях апеляційного провадження, касаційного провадження та провадження з перегляду судових рішень у порядку виключного провадження (сучасна стадія перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами – Н. С.) [6, с. 54]. Загалом поділяючи висловлену думку, слід додати уточнення щодо моменту припинення дії презумпції невинуватості, про яке слушно зазначав В. Г. Гончаренко, а саме: йдеться про «обвинувальний вирок суду, що набрав законної сили» [7, с. 25].

Позицію науковців про дію презумпції невинуватості і у стадіях перегляду судових рішень підтримує також В. В. Крижанівський, не погоджуючись при цьому стосовно спростування презумпції невинуватості, вважаючи, що вона як об'єктивне правове положення не може бути спростована [8, с. 21-24].

Дійсно, оскільки презумпція невинуватості є одним із елементів справедливого судового розгляду, суд, як той, що розглядає і вирішує кримінальну справу, як суд першої інстанції, так і суди, які здійснюють перегляд судових рішень у апеляційному чи касаційному порядку, а також за нововиявленими обставинами, повинні формувати свою позицію щодо вирішення справи на підставі судового розгляду, заснованого на засадах змагальності, рівності й диспозитивності без упередженості щодо винуватості особи.

Перегляд судового рішення повинен бути спрямований на забезпечення прав і законних інтересів учасників процесу, виявлення і виправлення судових помилок, що призвели до винесення незаконних, необґрунтованих і несправедливих судових рішень. У цих стадіях положення презумпції невинуватості виступають важливими гарантіями реалізації права обвинуваченого (підсудного, засудженого, виправданого) на захист.

Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами є одним з чоти-

рьох видів перегляду, передбачених чинним КПК України. Його особливістю є те, що за наявності передбачених законом нововиявлених обставин може бути переглянута судові рішення, яке набрало законної сили і вже виконується чи, можливо, й повністю виконане на момент перегляду. Специфічним завданням перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами є ефективне поновлення порушених прав особи, коли вичерпані можливості або не можуть бути застосовані механізми інших видів перегляду [9, с. 12]. Отже, цей вид перегляду є додатковою гарантією забезпечення прав і законних інтересів особи і таким чином сприяє досягненню мети правосуддя.

Виходячи із загального формулювання презумпції невинуватості, можна зробити висновок про те, що у разі перегляду за нововиявленими обставинами обвинувального вироку, який набрав законної сили, щодо засудженої особи вже не діє презумпція невинуватості до моменту скасування цього рішення апеляційним чи касаційним судом, що розглядатиме заяву прокурора про перегляд справи в зв'язку з нововиявленими обставинами згідно з ч. 1 ст. 400¹⁰ КПК України. Коли ж об'єктом перегляду є виправдувальний вирок чи інше судові рішення, то презумпція невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами повинна діяти без будь-яких обмежень.

Окрім того, Н. Р. Бобечко слушно звертає увагу, що особливістю провадження та розгляду справи за нововиявленими обставинами є те, що жоден інший процесуальний порядок об'єктивно не містить (повністю або частково) таку велику кількість елементів стадій порушення кримінальної справи, досудового розслідування, попереднього розгляду справи суддею та судових перевірочних стадій (апеляційного, касаційного провадження), що без-

перечно потребує розширення та зміцнення гарантій захисту прав і законних інтересів учасників процесу [10, с. 9]. Це зокрема стосується і забезпечення дії принципів кримінального процесу на цьому етапі провадження.

Проте дія презумпції невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами пов'язана також і з правовою природою та порядком встановлення обставин, які законом визначені як підстави для перегляду.

У чинному КПК України передбачено три групи нововиявлених обставин: «1) фальсифікація доказів, неправильність перекладу, а також показань свідка, потерпілого, обвинуваченого, підсудного, висновку і пояснень судового експерта, на яких ґрунтується вирок; 2) зловживання прокурора, дізнавача, слідчого чи суддів під час провадження у справі; 3) всі інші обставини, які не були відомі суду при винесенні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність засудження або виправдання підсудного» (ч. 2 ст. 400⁵).

У контексті розгляду питання про дію презумпції невинуватості у цій стадії звернемо увагу на процесуальний порядок встановлення нововиявлених обставин, якими є діяння, що мають ознаки злочину, кримінальна відповідальність за які передбачена Кримінальним кодексом України (далі – КК України). Це – фальсифікація доказів, завідомо неправильний переклад, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, завідомо неправильний висновок і пояснення судового експерта, зловживання прокурорів, дізнавачів, слідчих і суддів. Ці нововиявлені обставини повинні бути встановлені вироком, що набрав законної сили, а при неможливості постановлення вироку – матеріалами розслідування (ч. 3 ст. 400⁵ КПК України). Поновленню справи за такими нововиявленими обставинами обов'язково пови-

нне передувати порушення кримінальної справи, притягнення до кримінальної відповідальності й засудження осіб, винних у вчиненні зазначених діянь. Немоżliвість постановлення обвинувального вироку стосовно осіб, що вчинили злочинне посягання проти правосуддя, може мати місце у випадках наявності nereабілітуючих підстав [11, с. 794]. Такими підставами можуть бути: прийняття закону України про амністію (ч. 1 ст. 44 КК України), дійове каяття (ст. 45 КК України), передача особи на поруки (ст. 47 КК України), зміна обстановки (ст. 48 КК України), закінчення строків давності (ст. 49 КК України). За цими підставами у порядку, визначеному КПК України, обвинуваченого можуть звільнити від кримінальної відповідальності і закрити кримінальну справу.

Питання про співвідношення інституту звільнення від кримінальної відповідальності та презумпції невинуватості досліджувалось багатьма науковцями. Не вдаючись до детального розгляду всіх існуючих аспектів цієї проблеми, звернемо увагу на два запропонованих варіанти усунення колізії.

Б. Яворський, на основі детального аналізу різних поглядів учених щодо цього питання, робить висновок про невідповідність між інститутом звільнення від кримінальної відповідальності та презумпцією невинуватості. З урахуванням загальноєвропейської тенденції, спрямованої на пошук способів позасудового урегулювання суперечок, що виникають у зв'язку з вчиненням злочинів, дедалі частіше застосування методів, що ґрунтуються на заохоченні позитивної посткримінальної поведінки та на принципі гуманізму, вказаний автор вважає неможливим відмовитись від інституту звільнення від кримінальної відповідальності. З огляду на це, ним пропонується до вироку суду як єдиного акта, яким особа визнається винуватою у вчиненні злочину, додати

ще й постанову (ухвалу) суду про закриття кримінальної справи із звільненням особи від кримінальної відповідальності [12].

Відомий вітчизняний науковець С. Яценко, розглядаючи кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти інституту звільнення від кримінальної відповідальності, показує неузгодженість окремих норм КК та КПК України і суперечність інституту звільнення від кримінальної відповідальності Конституції України, а саме закріпленням у ній принципам верховенства права та презумпції невинуватості. На основі ґрунтовного аналізу законодавчих актів багатьох держав світу та думок вітчизняних і зарубіжних науковців, вчений робить висновок про те, що «доцільно розглянути питання про можливість врахування законодавчого досвіду зарубіжних країн, зокрема щодо можливості відмови від інституту звільнення від кримінальної відповідальності, розширення сфери дії інституту звільнення від покарання, вдосконалення інших засобів кримінально-правового реагування на вчинений злочин, наявність якого встановлена обвинувальним вироком суду» [13].

Отже, у зазначених позиціях обґрунтовано невідповідність між інститутом звільнення від кримінальної відповідальності та презумпцією невинуватості і запропоновано різні варіанти вирішення даної проблеми. У зв'язку з цим можна зробити висновок про те, що положення ч. 3 ст. 400⁵ КПК України про встановлення нововиявлених обставин, якими є дії, що мають ознаки злочину, матеріалами розслідування при неможливості постановлення вироку, – суперечить принципу презумпції невинуватості і потребує узгодження з конституційними положеннями.

Окрім нововиявлених обставин, що прямо названі у пунктах 1 і 2 ч. 2 ст. 400⁵ КПК України, серед обставин, які підпадають під ознаки, зазначені у пункті 3 ч. 2 ст. 400⁵ КПК України, також можуть бути

діяння, що містять склад злочину, наприклад, дані про вчинення злочину іншою особою, а не тим, кого засуджено в справі; виявлення раніше не відомих учасників злочину тощо. Відповідно, для встановлення таких обставин необхідне порушення, розслідування кримінальної справи та постановлення вироку.

Невідповідність окремих норм КПК України положенням презумпції невинуватості зумовлює у цій стадії прийняття рішень, що суперечать даному принципу. Аналіз судової практики дає підстави зробити висновок про поширені випадки визнання прокурорами і судами нововиявленою обставиною – вчинення злочину – при відсутності обвинувального вироку суду.

Типовим у цьому відношенні є такий приклад. Прокурор області звертається із поданням до апеляційного суду про скасування постанови місцевого суду, якою особу звільнено від відбування покарання на підставі ст. ст. 75, 76 КК України як незаконної, у зв'язку з нововиявленими обставинами.

Згідно зі статтею 78 КК України, після закінчення іспитового строку засуджений звільняється судом від призначеного йому покарання за умови виконання ним покладених на нього обов'язків та невчинення нового злочину.

Як нововиявлена обставина, згідно з п. 3 ч. 2 ст. 400⁵ КПК України, у поданні прокурора вказується вчинення особою, яку звільнено від покарання, злочину під час іспитового строку, що унеможливило його звільнення від покарання на підставі ст. 408¹ КПК України.

При цьому вчинення злочину під час іспитового строку встановлюється матеріалами розслідування нововиявлених обставин, з яких відомо, що стосовно особи порушено кримінальну справу і пред'явлено обвинувачення, справу передано до суду, проте вироку, який би визнавав особу винною у вчиненні злочину, немає.

Незважаючи на це, апеляційний суд у зв'язку з нововиявленими обставинами скасовує постанову місцевого суду про звільнення особи від покарання на підставі ст. 408¹ КПК України як незаконну, з направленням матеріалів на новий судовий розгляд [14].

Проте подібна практика вирішення суперечить положенням презумпції невинуватості, адже особа може бути визнана винуватою у вчиненні злочину лише тоді, коли її вину буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вирокom суду. До остаточного вирішення кримінальної справи й офіційного визнання особи винною у вчиненні злочину з нею не можна поводитись як з винною, а також публічно, в засобах масової інформації та в будь-яких офіційних документах твердити, що дана особа є злочинцем [1, с. 230-231].

Щоб уникнути порушення принципу презумпції невинуватості у наведеному прикладі, заяву про перегляд постанови про звільнення особи від покарання на підставі ст. 408¹ КПК України у зв'язку з нововиявленою обставиною – вчиненням особою злочину під час іспитового строку, – слід подавати до апеляційного суду лише після встановлення вини особи у вчиненні цього злочину обвинувальним вирокom суду, який набрав законної сили.

Розглядаючи питання про дію презумпції невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, слід звернути увагу на необхідність вдосконалення законодавчого регулювання порядку встановлення цих обставин.

Чинний КПК України передбачає необхідність розслідування нововиявлених обставин за постановою прокурора, у всіх випадках, коли йому стануть відомі нові обставини в справі (ч. ч. 1-3 ст. 400⁸). Разом з тим, як зазначає Г. Середа, «норма ст. 400⁸ КПК України, що передбачає обов'язковість розслідування нововияв-

лених обставин та представлення суду їх матеріалів разом з висновком прокурора про їхнє підтвердження, фактично має пряме виконання лише за відсутності злочинних діянь, перелічених у п. 2 ч. 1 і п. 3 цієї норми, осіб, та у випадках, коли не можна постановити вирок. Що ж до інших випадків п.п. 1, 2 ч. 1 ст. 400⁵ КПК України, то, якщо за вказаними фактами є вирок, що набрав законної сили, у відповідний суд для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами надається обвинувальний вирок та ухвали апеляційної, касаційної інстанцій (якщо рішення суду переглядалося)» [15].

Згідно з КПК України, встановлення нововиявлених обставин у вигляді дій певних осіб, які не підпадають під ознаки злочинів (добросовісна помилка свідка, потерпілого, експерта, перекладача, неправильність показань обвинуваченого, підсудного), а також інші обставини, що не були відомі суду при винесенні судового рішення і які самі по собі або разом із раніше виявленими обставинами доводять неправильність засудження або виправдання засудженого, прокурор складає висновок про підтвердження таких обставин матеріалами розслідування.

Проте за загальним порядком провадження, визначеним КПК України, розслідування проводиться, якщо порушена кримінальна справа у випадках, коли є достатні дані, які вказують на наявність ознак злочину. Тому щоб уникнути змішування понять, у статтях 400⁶, 400⁸ КПК України замість «розслідування нововиявлених обставин» слід передбачити «перевірку нововиявлених обставин», у випадках, коли нововиявленими обставинами є дії осіб, що не підпадають під ознаки злочину.

Загалом існуючий порядок перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами потребує вдосконалення, оскільки за слухним висловлюванням В. М. Беднарьської, «чинний інститут перегляду су-

дових рішень за нововиявленими обставинами сформувався в інших історичних умовах при пануванні інших правових доктрин. Основним завданням цього інституту на сучасному етапі є захист прав і законних інтересів особи і, перш за все, засуджених» [9, с. 9].

Істотне реформування стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами передбачено у проекті КПК України [16]. Зокрема пропонується: розширення кола нововиявлених обставин, зміна порядку ініціювання перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами, введення нових інститутів і більш деталізований процесуальний порядок перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами. Загалом ці зміни спрямовані на розширення сфери дії засад рівності усіх учасників перед законом і судом, змагальності й диспозитивності, посилення гарантій права особи на захист, створення умов для більш повної реалізації доступу до правосуддя і забезпечення законності, обґрунтованості і справедливості судових рішень.

У проекті КПК України, на відміну від чинного, не передбачається розслідування прокурором нововиявлених обставин. Право подати заяву про перегляд за нововиявленими обставинами судового рішення суду будь-якої інстанції, яке набрало законної сили, мають сторони кримінального провадження та потерпілий (ст. 453) до суду тієї інстанції, який першим допустив помилку внаслідок незнання про існування цієї обставини (ч. 1 ст. 456). Проте такі обставини, як: штучне створення або підроблення доказів, неправильність перекладу, висновку і пояснень експерта, завідомо неправдиві показання свідка, потерпілого, підозрюваного, обвинуваченого, на яких ґрунтується вирок; зловживання слідчого, прокурора, слідчого судді чи суду під час кримінального провадження, передбачені пункта-

ми 2, 3 частини 2 статті 452, повинні бути встановлені вироком суду, що набрав законної сили, а при неможливості ухвалення вироку – підтверджені матеріалами розслідування (ч. 3 ст. 452). Отже, проект КПК України, хоча й передбачає вдосконалення провадження за нововиявленими обставинами, проте залишає можливість підтвердження матеріалами розслідування обставин, якими є дії, що мають ознаки злочину, що суперечить презумпції невинуватості.

Підсумовуючи викладене, можна зробити такі висновки щодо дії презумпції невинуватості у стадії перегляду судових рішень за нововиявленими обставинами:

- якщо об'єктом перегляду є виправдувальний вирок, постанова чи ухвала суду, то презумпція невинуватості у цій стадії повинна діяти без будь-яких обмежень;
- у разі перегляду обвинувального вироку, який набрав законної сили, винуватість засудженого у вчиненні злочину вважається встановленою і в цьому аспекті презумпція невинуватості вже не діє до моменту скасування вироку апеляційним чи касаційним судом і направлення справи на додаткове розслідування, новий судовий розгляд чи закриття справи;
- коли нововиявленою обставиною є діяння, що має ознаки злочину, поновленню справи обов'язково повинне передувати порушення кримінальної справи, притягнення до кримінальної відповідальності й засудження осіб, винних у вчиненні таких діянь. Встановлення цих нововиявлених обставин матеріалами розслідування при неможливості постановлення вироку суперечить принципу презумпції невинуватості і потребує узгодження з конституційними положеннями;
- коли нововиявленими обставинами є дії осіб, що не підпадають під ознаки злочину, замість розслідування необхідно передбачити перевірку нововиявлених обставин.

Список використаної літератури

1. *Михеєнко М. М.* Конституційні принципи кримінального процесу / М. М. Михеєнко / Проблеми розвитку кримінального процесу в Україні: Вибрані твори. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 240 с.
2. *Гончаренко В. Г.* Моральність як мета-принцип правосуддя / В. Г. Гончаренко // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – № 2(21). – С. 6-15.
3. *Нор В. Т.* Презумпція невинуватості як конституційна засада кримінального судочинства та її застосування в практиці Європейського Суду з прав людини / В. Т. Нор // Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». – 2011. – №1 (3): [Електронний ресурс] Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Choasp/2011_1/11nvtzpl.pdf
4. *Попелюшко В. О.* Презумпція невинуватості за законом, на грані закону та поза його межами / В. О. Попелюшко // Часопис Академії адвокатури України. – 2008. – Вип. 1. – С. 78-82. [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/Chaau/2008-1/08prvorjm.pdf>
5. *Ісмаїлова А. Б.* Реалізація принципу презумпції невинуватості в кримінальному процесі України / А. Б. Ісмаїлова // Вісник Академії адвокатури України. – 2005. – Вип. 3(4).
6. *Лобойко Л. М.* Кримінально-процесуальне право: Курс лекцій : навч. посіб. / Л. М. Лобойко. – К. : Істина, 2005. – 456 с.
7. *Гончаренко В. Г.* Концептуальні питання правової реформи в Україні / В. Г. Гончаренко // Вісник Академії адвокатури України. – 2006. – № 1(5). – С. 20-29.
8. *Крижанівський В. В.* Принцип презумпції невинуватості у кримінальному процесі (порівняльно-правове дослідження) : монографія / В. В. Крижанівський – К., ВГЛ «Обрії», 2009. – 164 с.
9. *Беднарська В. М.* Перегляд судових рішень за нововиявленими обставинами в кримінальному судочинстві: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / В. М. Беднарська. – К., 2007. – 23 с.
10. *Бобченко Н. Р.* Перегляд судових рішень в порядку виняткового провадження: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 / Н. Р. Бобченко. – К., 2004. – 21 с.
11. Кримінально-процесуальний кодекс України. Науково-практ. коментар. За заг. ред. В. Т. Маляренка, В. Г. Гончаренка. – Вид. шосте, перероб. та допов. – К. : Юрисконсульт, Юстиніан. – 2010. – 896 с.
12. *Яворський Б.* Принцип презумпції невинуватості потребує удосконалення / Б. Яворський: [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/556-protses/15350-2011-01-23-01-46-28.html>
13. *Яценко С.* Чи відповідає Конституції України інститут звільнення від кримінальної відповідальності? / С. Яценко // Право України. – 2011. – № 9. – С. 158-166.
14. Єдиний державний реєстр судових рішень : [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://reyestr.court.gov.ua/Review/17770282>
15. *Середа Г.* Діяльність прокурора у зв'язку з переглядом судових рішень за нововиявленими обставинами / Г. Середа : [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://radnuk.info/statti/556-protses/15360-2011-01-23-01-55-58.html>
16. Проект Кримінального процесуального кодексу України станом на 1 липня 2011 р. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/?do=na&sid=newsarchive&date=2011-7-5>